

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 301/2021-31

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátkou JUDr. Ivetou Rajtákovou, Štúrova 10/20, Košice, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 16C/142/2010 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 16C/142/2010 **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava I **prikazuje** v konaní sp. zn. 16C/142/2010 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľom **priznáva** finančné zadostučinenie každému z nich **2 500 eur**, ktoré im **je** Okresný súd Bratislava I **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Bratislava I **je povinný** nahradiť sťažovateľom trovy konania **691,34 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyni sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 301/2021 z 13. mája 2021 prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľov doručенú ústavnému súdu 20. apríla 2021, ktorou sa domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane

ľudských práv a základných slobôd. Tiež navrhujú prikázať okresnému súdu konať bez zbytočných prieťahov, priznať primerané finančné zadosťučinenie každému sťažovateľovi 10 000 eur a náhradu trov konania.

2. Sťažovateľka bola dcérou nebohej [REDAKOVANÉ] a sťažovateľ bol bratom nebohej. Sťažovatelia 16. júla 2010 podali na okresnom súde žalobu o ochranu osobnosti s náhradou nemajetkovej ujmy (spolu 53 000 eur) proti Národnému ústavu srdcových a cievnych chorôb, a. s.. Okresný súd rozsudkom z 15. októbra 2015 žalobu v celom rozsahu zamietol. Krajský súd v Bratislave rozsudkom č. k. 10Co/68/2016 z 30. marca 2017 potvrdil rozsudok okresného súdu a Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením č. k. 2Cdo/71/2018 z 28. februára 2019 dovolanie odmietol. Ústavný súd nálezom č. k. II. ÚS 337/2019 z 26. mája 2020 zrušil rozsudok krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie a ten uznesením č. k. 15Co/84/2020 z 30. októbra 2020 následne zrušil rozsudok okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

3. Sťažovatelia namietajú, že konanie ani po takmer jedenástich rokoch nie je právoplatne skončené, a konštatujú, že žaloba o ochranu osobnosti a o náhradu nemajetkovej ujmy patrí medzi bežnú rozhodovaciu činnosť všeobecných súdov. Sťažovatelia z vlastnej iniciatívy predložili do konania znalecký posudok (v roku 2008 a 2012), pričom podľa ich názoru dĺžku konania negatívne neovplyvnili. Sťažovatelia uviedli, že okresný súd nariadil termín pojednávania na 19. júl 2021.

II.

4. Okresný súd vo svojom vyjadrení uviedol, že v konaní neboli žiadne podstatné obdobia nečinnosti s prihliadnutím na zaťaženosť súdu, a preto sa mu javí ústavná sťažnosť ako neopodstatnená. Ďalej uviedol, že bolo nariadených šestnásť termínov pojednávania a z toho v piatich prípadoch bol termín pojednávania zrušený na žiadosť sťažovateľov. V závere uviedol, že spisový materiál bol od 7. marca 2016 do 1. júna 2017 a od 15. júna 2020 do 10. decembra 2020 na krajskom súde, v období od 28. marca 2018 do 22. marca 2019 na najvyššom súde a v roku 2020 na ústavnom súde.

5. Sťažovatelia vo svojom ďalšom podaní uviedli, že namietajú nielen nečinnosť okresného súdu, ale aj jeho neefektívny postup pri vynucovaní si povinnosti zo strany žalovaného. Ďalej uviedli, že opakované odročovania pojednávania boli dôsledkom nepredložených dôkazov žalovaným. Sťažovatelia poukázali tiež na význam konania, opierajúc sa o rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) zo 4. februára 2021 vo veci Viera Bučkuliaková proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 39628/19.

III.

6. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Okrem toho sa prihliada aj na význam sporu pre sťažovateľov (II. ÚS 32/02).

7. Z hľadiska prvých dvoch kritérií ústavný súd uvádza, že vec sťažovateľov o ochranu osobnosti možno zaradiť medzi bežné agendy súdov a sťažovateľom až na opakované žiadosti o odročenie

pojednávania nemožno vytknúť negatívnu participáciu na nepriaznivom stave veci z hľadiska jej včasného vybavenia.

8. Zásadný podiel na namietanom stave vybavovania dotknutej veci tak dopadá na okresný súd. V súlade s rozhodovacou činnosťou ústavného súdu (III. ÚS 243/2017, III. ÚS 451/2017, II. ÚS 481/2017) v prípadoch extrémnych prietáhov v konaní dochádza k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov už samotnou dĺžkou súdneho konania, ktorá predlžuje stav právnej neistoty do takej miery, že sa právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate a kedy už skúmanie konkrétnych prietáhov stráca na význame (I. ÚS 39/00, I. ÚS 66/03, III. ÚS 113/07). Aj napriek extrémnej dĺžke konania (viac ako jedenásť rokov) ústavný súd venoval pozornosť výrazným obdobiam nečinnosti. Okresný súd opakovane vyzýval žalovaného na predloženie dôkazu (17. januára 2013, 8. apríla 2013 a 17. júna 2013). Okresný súd nepoužil efektívne prostriedky, ktoré mu právny poriadok umožňuje použiť na vynútenie si povinností zo strany žalovaného pri predkladaní dôkazu (EKG HOLTER nebohej), prípadne na vyvodenie dôsledkov z nerešpektovania pokynu súdu.

9. Podstatná časť konania pred okresným súdom spadá do obdobia účinnosti predchádzajúceho procesného kódexu Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý rovnako obsahoval procesné imperatívy sledujúce včasné vybavenie veci. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov podľa právnej úpravy účinnej do 30. júna 2016 znamenala v zmysle § 6 OSP postupovať v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná. Podľa § 100 ods. 1 OSP len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prerokovaná a rozhodnutá. Podľa § 117 ods. 1 OSP je sudca povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Sudca je zodpovedný za prípravu veci a rýchle vedenie konania (II. ÚS 26/1995). Preto je základnou povinnosťou súdu a sudcu zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie (Capuano, séria A, č. 119-A, s. 13, rovnako Pierazzini, séria A, č. 231-C, s. 30).

10. Neprehliadnuteľnou skutočnosťou je vybavovanie dotknutej veci na odvolacom súde, dovolacom súde a napokon aj na ústavnom súde. Aj keď ide o čas vybavovania veci inými súdmi ako okresným súdom, relevanciu má skutočnosť, že po zrušení rozsudku odvolacieho súdu ten následne zrušil rozsudok okresného súdu. Z odôvodnenia nálezu ústavného súdu č. k. II. ÚS 337/2019 z 26. mája 2020 vyplýva nedôslednosť všeobecného súdnictva pri vykonávaní dokazovania, vychádzajúc implicitne z jednotnosti konania pred okresným a krajským súdom až do jeho právoplatného skončenia. Ústavný súd v inej veci konštatoval, že „Rovnako odstraňovanie väd, nedostatkov a nejednoznačného vymedzenia uplatňovaných nárokov po takmer deviatich rokoch od podania žaloby svedčí o nesústredenom a neefektívnom postupe všeobecného súdu, ktorý prispel k vzniku zbytočných prietáhov v konaní“ (IV. ÚS 396/04). Za takéhoto stavu sa preto obdobie dopadajúce na inštančne nadriadené súdy, ale aj na ústavný súd pričítava v neprospech okresného súdu z dôvodu už spomínanej nesústredenej činnosti.

11. Na margo obrany súdu ústavný súd uvádza, že systémové problémy pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017). Zmyslom základného práva na prerokovanie veci

bez zbytočných prietáhov nie je pomenovanie príčin prietáhov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu. Ústavný súd môže spoľahlivo konštatovať, že Okresný súd Bratislava I je, čo sa týka včasnosti vybavovania vecí, na ústavnom súde neprimerane často napádaný. Prietahy nielen, pokiaľ ide o počet konaní, ale aj až extrémnu dĺžku procesov, indikujú jeho opakovaný stav. Ústavný súd v tejto súvislosti opakovane upozorňuje, že tento rozsiahly a akútny problém by si vyžadoval od rezortného ministerstva rýchle a efektívne riešenie. Viac ako jedenásťročný proces a v rámci neho najmenej päťročné obdobie nesústreďenej a neefektívnej činnosti okresného súdu je ústavne neudržateľné, a preto ústavný súd vyslovil porušenie označených práv.

IV.

12. Ústavný súd, berúc zreteľ na podstatu dotknutých práv sťažovateľov, kvalifikoval nesústreďenú a neefektívnu činnosť okresného súdu ako ústavne neakceptovateľnú a deklaroval porušenie uplatnených práv. Ústavný súd doplnil ochranu aj o uloženie príkazu okresnému súdu vo veci konať (čl. 127 ods. 2 ústavy) aj napriek tomu, že termín pojednávania je nariadený na 19. júl 2021.

13. Sťažovatelia sa domáhali aj primeraného finančného zadosťučinenia každému z nich 10 000 eur. Cieľom tohto inštitútu je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany (IV. ÚS 210/04). Konanie od podania žaloby (9. augusta 2010) v celku trvá neprimeranú dobu takmer jedenásť rokov a je opätovne prejednávané na okresnom súde. V okolnostiach prípadu vrátane predmetu sporu pred všeobecným súdom sa ústavnému súdu javí za spravodlivé finančné zadosťučinenie každému z nich vo výške 2 500 eur. Ústavný súd prihliadol na fakt, že deklarácia porušenia základných práv, príkaz konať aj náhrada trov konania implicitne zahrňujú aj satisfakčný prvok. Z celého konania možno vyčleniť obdobie približne piatich rokov, ktoré možno kvalifikovať ako nesústreďenú činnosť. Ústavný súd za každý rok takejto nesústreďenej činnosti priznal každému zo sťažovateľov po 500 eur s prihliadnutím aj na už spomínanú participáciu na odročených pojednávaniach (I. ÚS 341/2018), čo v konečnom dôsledku zapadá do konceptu spravodlivej relutárnej satisfakcie.

14. Ústavný súd priznal sťažovateľom náhradu trov právneho zastúpenia za 3 úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (prevzatie, príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti a argumentačne hodnotná replika) v sume trikrát po 181,17 eur, režijný paušál v sume trikrát po 10,87 eur spolu s 20 % DPH. Celková hodnota náhrady trov právneho zastúpenia tak predstavuje sumu 691,34 eur (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. júna 2021

Robert Šorl
predseda senátu